

MUNI

PBSNPB2 / PBM120:

Úvodní informace o předmětu

Vymezení nestátního neziskového sektoru

Historie neziskového sektoru v ČR

Obsah přednášky

- různé pohledy na neziskový sektor
- svoboda sdružování a její důležitost?

- ekonomické pojetí - národní hospodářství a nestátní neziskové organizace (NNO)
- reprezentace sektorů v ČR
- charakteristické znaky NNO

- ekonomické přístupy k vymezení nestátního neziskového sektoru (NNS)
  - Teorie tržních a vládních selhání
  - Teorie informační asymetrie
  - Teorie státu blahobytu
  - Teorie vzájemné závislosti
  - Teorie společenských zdrojů

Různé pohledy na NNS

- Politologický pohled:
  - realizace práva občanů na svobodné sdružování
  - možnost participace na moci a řízení státu
- Sociologický pohled:
  - prostor pro seberealizaci jedince
  - společenský rozměr – organizace nahrazují „rodové vazby“
- Ekonomický pohled:
  - efektivnost, trh, vstupy a výstupy

Proč je důležitá svoboda sdružování? I.

- jedna ze základních svobod demokratického státu
- opodstatnění můžeme nacházet:
  - vyrovnávací závaží principu demokracie (legislativa neobsáhne vše),
  - forma účasti na moci (předávání moci - subsidiarita),
  - podpora většiny ostatních svobod (bez sdružení nelze některé svobody vykonávat – redakce tisku, náboženská společnost...),
  - faktor společenských novot (stát reaguje se zpožděním),
  - faktor výchovy občanů (školy občanské uvědomělosti),
  - prostředek obrany a podpory (řeší problémy).

Proč je důležitá svoboda sdružování? II.

- brzdy svobody sdružování:
  - konkurence vůči vládnoucí moci (politické strany, církve, odbory...),
  - riziko dát „do hry“ demokratické svobody (hranice lidských práv),
  - obava státní moci z růstu nezczitelného majetku soukromých neziskových organizací (majetek má sloužit účelu, pro který byla organizace založena),
  - riziko zkosnatění organizace (byrokratizace),
  - triumf zájmů jednotlivců nad zájmy obecnými (zpronevěření se).

A teď už jen z ekonomického soudku...

- Národní hospodářství

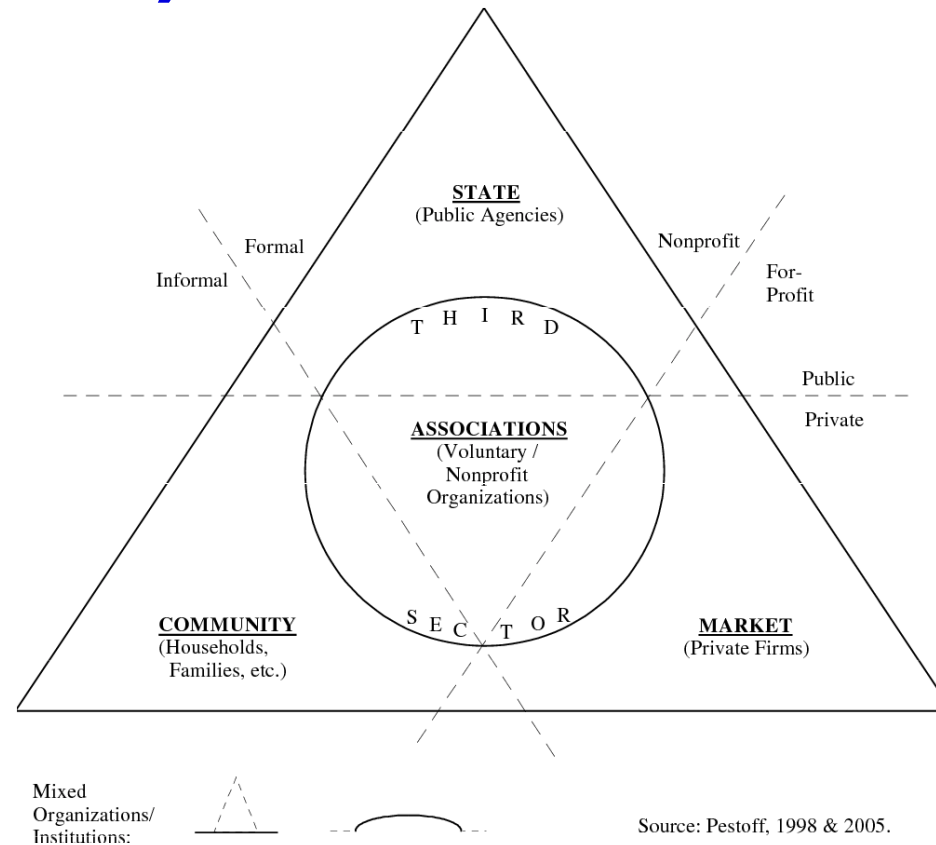
- co to je a z čeho se skládá?

- Pestoffův trojúhelník

- nástroj pro snadné vymezení NNS
  - kritéria financování, vlastnictví, formalizace
  - vymezuje: veřejný sektor, soukromý sektor (trh), domácnosti a NNS
  - smíšené (soukromá střední škola) a hraniční (penzijní fond) organizace

=> NNS: ta část národního hospodářství, jejíž cílovou funkcí není zisk... ale přímý užitek

Ekonomické pojetí (Pestoffův trojúhelník)

Pestoff, V.A.: Reforming social services in central and eastern Europe an eleven nation overview, Gryf, Poland, Cracow, 1995

Reprezentace sektorů v ČR

- veřejné organizace (z politického rozhodnutí):
  - kraje, obce, příspěvkové organizace, státní podniky
- nestátní ziskové organizace (ekonomické rozhodnutí):
  - obchodní společnosti (s.r.o., a.s.), živnostníci
- NNS (dobrovolné rozhodnutí):
  - spolky, obecně prospěšné společnosti, nadace, nadační fondy, ústavy, církevní organizace
  - NNO dle charakteru globálního poslání:
    - organizace vzájemně prospěšné (členské potřeby)
    - organizace veřejně prospěšné (služby pro veřejnost)

Charakteristické znaky NNO

- Strukturálně-operacionální definice (Salomon & Anheier, 2011)
  - organizovanost (organized),
  - soukromé vlastnictví (private),
  - nerozdělování vytvořeného zisku mezi „vlastníky“ (non-profit),
  - samosprávné řízení a nezávislost (self-governing),
  - dobrovolné zapojení (voluntary).

Ekonomické přístupy k NNO

- jednofaktorové teorie
  - Teorie tržních a vládních selhání
  - Teorie informační asymetrie
  - Teorie státu blahobytu
  - Teorie vzájemné závislosti
- vícefaktorová teorie
  - Teorie společenských zdrojů
- ostatní... (raději si nemotat hlavu...)

Teorie tržních a vládních selhání

- z originálu: Government Failure (resp. Market Failure) Theory
- existují „veřejné statky“, které nemůže poskytovat trh
  - => veřejné statky poskytuje stát
  - => stát nedokáže uspokojit veškeré potřeby (volič medián)
  - => státem neuspokojené potřeby uspokojí NNS
- co může být důvodem „selhání“ trhu? (makro-mikro-mimo)
- napadá Vás nějaký příklad „veřejných statků“?

Teorie informační asymetrie

- z originálu: Contract Failure (resp. Informational Assymetry) Theory
- spotřebitelé nemají dostatek kvalitních informací pro rozhodnutí
  - => nevěří tržním subjektům
  - => důvěryhodným subjektem jsou NNO
- co mohou být důvody informační asymetrie?
- jak lze posílit důvěru? (kontrola, záruka...)
- proč jsou NNO důvěryhodným subjektem?

Teorie státu blahobytu

- z originálu: Welfare State Theory
- NNS v oblasti řešení sociálních problémů patří minulosti
  - => úlohu přebírá zdokonalující se trh a odpovědnější stát
  - => NNS je v roli okrajového poskytovatele
- odpovídá české situaci?

Teorie vzájemné závislosti

- z originálu: Interdependence Theory
- stát a NNS se navzájem potřebují
  - => NNS najde problém rychleji jak stát a začne reagovat
  - => stát následně přebírá udržení celé služby (selhání NNS)
  - => NNS hledá nové problémy
- důvody selhávání NNS?
  - filantropická nedostatečnost (nedostatek zdrojů, černé pasažérství...)
  - filantropický paternalismus („nabídka určuje poptávku“)
  - filantropický amaterismus (nedostatečná kvalifikace a odbornost)
  - filantropický partikularismus (neschopnost pokrýt všechny potřeby)
- napadají Vás nějaké příklady selhání?

Teorie společenských zdrojů

- z originálu: Social Origins Theory
- nevysvětluje důležitost NNS, nastiňuje podoby na základě hledisek:
  - úroveň vládních výdajů
  - rozsah neziskového sektoru
- rozlišuje tyto modely fungování neziskových režimů:
  - liberální model (nízká podpora, velký sektor)
  - sociálně-demokratický model (vysoká podpora, malý sektor)
  - korporativistický model (vysoká podpora, velký sektor)
  - etatistický model (nízká podpora, malý sektor)

(1: USA, UK, 2: Itálie, Švédsko, 3: Německo, Francie, 4: Japonsko)

Doporučená literatura

– Základní literatura:

- REKTOŘÍK, Jaroslav. 2010.
- HYÁNEK, Vladimír. *Ekonomika neziskových organizací*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 96 s. ISBN 8021035013.

– Pro náročnější:

- HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta, 2011, 131 s. ISBN 9788021056510.